

cin etiam proponuntur: *In quarta* terdecim casus signantur ad eundem per absolutione excusantes: *In quinta* minoris excommunicationis species, ejusque effectus recensentur: *In sexta* quae possunt Clerici minori innodati efflicere, fit ostensio: *In septima* cui sit excommunicandi potestas: *In octava*, & *nona*, casus, in quibus intra aut extra jurisdictionis territorium censuram imponere (Summus Pontifex ubique terrarum) Prælati valent, enarrantur: *In decima*, quod contumacia sit excommunicationis ferendae causa: *In undecima* confitetur, mentionem præcedere debere, & absque ea, quando possit imponi: *In duodecima* decernitur, formam qualem esse in admonitione prædicta servandam: *In decima tertia*, anathematis sententia, à quo, & qua solemnitate est facienda, docetur: *In decima quarta* interdici, & suspensionis definitio, & inter ea discrimen ostenditur: *In decima quinta*, & sequenti ecclesia interdicta loco, terra, seu regno, quod prohibetur, aut permissum invenitur, expiuntur: *In decima septima*, poena delicti quod suspensionis sit causa, ob quas equidem ponatur, determinatum existit: *In decima octava* quam poenam incurrant Prælati, seu Clerici, ab officio suspensus, vel in ecclesia interdicta celebrans, simulque à quo est absolvendus, aut dispensandus, præfigitur: *In decima nona* quemcumque in libertatem ecclesiasticam aliquid molientem (vid. *lit. B. pag. 264. & 265. in addit. hisp.*) posse excommunicari, profertur: *In vigesima*, quando hæ sententiae injusta censentur, cum poenis in sic procedentes, adest: *In vigesima prima* proponitur, ut in præcedenti, licet injustam excommunicationem, timendam esse, & custodiendam: semper ligat, ignorans, aut fuerit absens qui excommunicatur, etiamque si excommunicatus ab ea appellatiõnem interposuerit: (vid. *lit. A. pag. 117.*) *In vigesima secunda* sex causæ referuntur ob quas nisi à Papa nullus venit absolvendus: *In vigesima tertia* triplex Legatorum genus perlegitur, à Latere, missi, seu nati: (vide *verb. Legatus*, atque circa præsentem materiam eorum facultas: (vid. *de Legato missi lit. A. pag. 190. in addit. novis. hisp.*) *In vigesima quarta* explicatur, ubi à suo subdito excommunicatis Episcopus absolutionem impertierit: *In vigesima quinta* non solum Episcopus, sed etiam Presbyteros absolvere eos posse, qui in Clericum, seu Religiosum manus violentas injecerint, & quare, exhibetur: *In vigesima sexta*, & *vigesima octava* absolutionis forma denotatur: *In vigesima septima* ab anathemate: *In vigesima nona*, quoties quis fuerit excommunicatus, toties erit absolutio impedienda, asseritur: *In trigesima* aliæ sex causæ, ob quas excommunicationis sententia non sustinetur, nec ligat, numerantur, inter eas si dum intenditur sine justa causa ferri, antequam feratur, fuerit appellatio interposita, nam jurisdictionis tunc suspenditur, & non tenet, lata si fuerit: secus autem, dum postponitur appellatio: (vid. *in vigesima prim.*) *In trigesima prima*, *trigesima secunda*, & *trigesima tertia* præscribuntur poenæ in eos, qui sententiam excommunicationis contempserint: qui per annum in ea perseverant: & quas incurunt qui majori excommunicatione excommunicati participant: *In trigesima quarta* casus assignantur in quibus cum eadem ligato esse vel non participandum, advertitur: *In trigesima quinta* quid debeant efflicere Clerici, si, dum divina officia celebrant, excommunicatus ecclesiam ingrediatur, declaratur: est ab ea expellendus, invocato ad hoc, si necessarium fuerit, auxilio brachii secularis: *In trigesima sexta* quid minori excommunicato irretito interdiciatur, absolviatur: *In trigesima septima* reminiscitur, Clericum, cum ejusdem qualitatis persona, à Papa excommunicata, in divinis participem, majori excommunicari, & dumtaxat absolvi ab eo valere, & aliove ejus jussu: verum in horarum recitatione quomodo se gerere debeat Clericus, majori aut minori ligatus, referre non præmittitur: *In trigesima octava* quæ stabilitur, in cognitionem venies, si ad *lit. A. pag. 229. col. 1. num. 32. vers.* Non solum: faciem convertas. Non sunt contemnenda à D. Gregorio Lopez in earumdem legum intelligentiam successive exposita. Præterquam quod totum à prædictis legibus dispositum est conferendum cum omnibus de-

terminationibus, quæ posteriore publicationem forte meruerint, utpote jam existit animadversum (vid. *lit. B. pag. 396. vers. Errori*): tempus in quo vires sumere incipit Partis. corpus legislativum, conduct aliquid, ut perlegantur, inter alia, quæ *lit. B. ex pag. 427. ad 439.* sunt inserta: (*verb. Excom. major fieri extensio.*)

CENSUS.

Quod ad ea, quæ concernunt esse, & conditiones CENSUS, non, si hæc, libentia in

SUMMARIUM.

- 1 Censuræ quatuor sensu accipiuntur, & quomodo definiuntur; ad num. 4.
- 2 In quo differat Censurarius à Censuista, non sibi, sed in
- 3 Censu diviso ac subdiviso, ad n. 11.
- 4 Quor conditiones requirantur, & quæ, ut census sit licitus ac justus jure naturali, ad n. 15.
- 5 Et jure canonico, ad num. 26.
- 6 An possint Regulares pecuniam recipere censuario nomine.
- 7 Subnequuntur supplementa Auditoris, ad n. 32.
- 8 Et Additiones ex aliena manu.

Hoc nomen Censuræ varie accipitur. Primo accipitur census prout dicit descriptionem, & estimationem bonorum singularium civium, ut juxta singulorum quantitatem proportionaliter dividantur tributa: In hoc sensu accipitur census *Matthæi 22. ibi: Licet censum dare Casari, an non?* Et sic etiam sumitur ab Ulpiano in *leg. Vitiæ, §. in leg. Forum, ff. de censibus. Secundo*, interdum sumitur census pro ipsis bonis, seu fortunis, quæ censentur, juxta illud Poetæ: *Dus census honores, census amicities.* Tertio accipitur census pro descriptione civium, vel ad distinguendos diversos status in ordine ad distributionem munerum, seu pacis, seu belli, juxta singulorum habilitatem, ut notat Budeus in *leg. ultima, ff. de senat.* Vel ad imponenda onera, in quo sensus accipitur *Lucæ 2. ibi: Exiit edictum à Casare Augusto, ut describeretur universus orbis. Quarto*, sumitur pro omni eo, quod alteri solvit in signum subjectionis, & imperii, & in hoc sensu accipitur in *cap. Quæsitum 4. caus. 1. q. 3. ibi: Salvo ulque Episcoporum censu annuo, quem ab eisdem altaribus habere soliti sunt. Quinto*, prout ad nostrum propositum spectat proprie accipiendū censum: Censuræ est jus percipiendi pensionem annuam ex re alterius utili, & fructifera, super qua fundatur. Dicitur *jus percipiendi pensionem annuam*, per quæ verba indicatur, censum non esse rem ipsam, quæ censui subicitur, nec ipsam pensionem, quæ solvitur; sed potestatem, seu jus exigendi talem pensionem ex re ipsa, super qua fundatus est census. Et ideo cum quis per contractum vendit censum, non dicitur vendere pecuniam, aut fructus annuos, sed jus quoddam, ratione cujus emptor census potest annuatim exigere certam pecuniam, aut fructus ex re alterius. Dicitur *ex re alterius utili &c.* per quæ verba indicatur, censum, differre ab *emphyteusi, & feudo*, quia in emphyteusi, & feudo dominium directum manet penes dominum; utile vero transit in emphyteutam, vel vassallum; secus autem fit in censu, nam censuista, vel censalista nullum habet dominium in re censuali (quæ proinde simpliciter est alterius) sed habet jus dumtaxat percipiendi ex ea quandam certam pensionem in contractu conventam. Hinc advertit, quod venditur census se obligando ad solvendam annuatim certam pensionem ex ea, dicitur *censuarius*; qui vero pretium dedit, sicque census, seu jus percipiendi pensionem annuam ex re alterius utile, vocatur *censuista, seu censalista*. Salas *tradi. de censibus dub. 1. num. 7.* qui dicit hanc esse magis communem appellationem. Licet alii appellent creditorem ipsum *censuarium, & censualistam*, & alii utroque nomine utrumque appellari posse dicant.

Census dividitur in reservativum, & consignativum.

Reservativus est, quo quis transfert rem suam in alterum quoad dominium directum, & utile, servata sibi pensione annua super eadem re; ut cum quis dat alteri suam domum, vel prædium reservando sibi certam pensionem annuatim ex domo illa, vel prædio sibi præstandam, & de hoc census fit sermo *leg. ult. Cod. de rerum permu. ibi: Ea lege rebus donatis Candido; ut quod placuerat, annuum sibi præstaret.* Uti Joseph Egypcius dedit terras prius tributis permutatiõnis cum tritico subiectas Domino Pharaonis sub annuo censu præstando; *Gen. cap. 47. vers. 24.* & de hoc census non loquuntur Pontifices in suis constitutionibus, neque in eo procedunt conditiones ibi requisitæ. Censuræ consignativus, de quo in præsentem est sermo, & Pontifices loquuntur: *Est quo quis alteri consignat, seu vendit jus percipiendi annuam pensionem super rebus suis fructiferis, vel super persona sua, manente integro dominio tam directo, quam utili ad venditorem.* Et hoc census consignativus est veluti species quedam emptiõnis, ac venditiõnis, unde & de jure canonico in *Extr. Martini V. & Calixti III.* quarum quælibet incipit: *Regimini*: de eo agitur sub titulo de emptiõne, & venditiõne. Censuræ consignativus dividitur in realem, personalem, & mixtum. Realis est, qui constituitur, seu fundatur super re aliqua fructifera, cui adheret, & qua percutitur, census perit. Personalis est, qui fundatur super certa persona obligante se ad annuam pensionem ex industria, arte, officio, vel labore suo solvendam. Mixtus est, qui immediate super re, & persona fundatur, ita ut si res pereat, maneat adstricta, & obligata persona ad censum solvendum, ad differentiam census realis, in quo percutitur ex parte, vel in totum, ex parte etiam, vel in totum perit census super ipsa re fundatus. Censuræ consignativus dividitur ulterius in perpetuum, & temporalem. Perpetuus est, quo pensio, stante contractu, ceterisque salvis, semper solvenda est; ideoque etiam ad hæredes & censuarium, & censualistam transit. Temporalis est quo pensio solvenda est solummodo ad tempus aliquod in contractu conventum. Censuræ perpetuus subdividitur in redimibilem,

Quamvis olim in Hispania quilibet pro centum essent in censibus assignata: hodie tres tantum attingere, neque excedere in contractibus similis qualitatibus ab anno M.DCC.V. redditus debent; (1) quod in Aragoniæ regno dissimiliter non consideratur. (2)

Non erit extraneum pertingere quæ hodie necessaria considerentur, ut scripturæ in constitutione census extense, valorem capiant, comparandi ergo ratione redditus, prosecutionisque hypothecarum in judicio.

Præter solemnitates, quæ stare debent, omnibus scripturis communes: (3) ut obviam fraudibus iri possit ob inobservantiam ordinationum, rationem hypothecarum in instrumento obligationis census contentarum (4) reddendam præscribentium: fuit merito demandatum, ut ad scripturæ impositionis subsistentiam imposterum veniret ratio reddenda, vulgo *tomarse la razon* in Quæstorio seu officina, lingua hispana *el Oficio de Hypotecas*, omnibus in populis *Caberas de partido* nominatis, noviter creato: (5) in quibus instrumenta, de antiquis loquendo, per necesse in alio adnotari debent ita ut absque prævia prototypi lustratione non producant effectum, dum in hypothecarum persecutione diriguntur, neque in judicio ulla fides eis adhibenda erit; (6) quamvis sic æstimantur.

(1) *Ley 15. tit. 15. lib. 5. Ibi:* Y los réditos que en adelante corriesen, se reduzcan y baxen á la dicha razon de treinta y tres mil y un tercio al millar, que se han de entender y practicar á tres por ciento; y que á este respecto y no mas se acensen y paguen en adelante, lo qual se guarde, sin embargo de lo dispuesto por las leyes referidas.

(2) *L. 16. ejusd. Ibi:* Que en todo el distrito y provincia de mi Corona de Aragon se observe la referida Pragmática Sancion de trece de Febreiro de mil setecientos y cinco sobre la minoracion de réditos de los censos redimibles, y al quitar, como en ella se previene; y para su mayor inteligencia y cumplimiento, declaro que la reduccion de cinco á tres por ciento se ha de entender en todos los censos consignativos, reales, personales y mixtos que estuvieren creados, ó se fundaren adelante, sin embargo:

(3) *Vid. verb. Scripturæ ubi latè.*
 (4) *Instru. in l. 14. tit. 15. lib. 5.* Estando dispuesto por la ley 3. tit. 15. lib. 5. de la Recopilacion, y auto acordado 21. tit. 9. lib. 3. que se registren los instrumentos de censos y tributos, rentas de bienes raíces, y gene-

& irredimibilem. Redimibilis est qui amplius redimi nequit. Temporalis etiam subdividitur in temporalem, qui extenditur ad certum, & determinatum tempus v. gr. ad 42. vel 60. annos; & in temporalem, qui extenditur ad tempus incertum, v. gr. ad vitam unius hominis, vel duorum, & hic census proprio nomine vocatur *vitalitatis*.

Ut census sit licitus, ac justus jure naturæ, saltem quatuor requiruntur conditiones. *Prima est*, ut census fundetur in re fructifera, ut prædium, domus &c. cum enim censuarium vendat censuista, seu censualistæ jus percipiendi annuatim pensionem ex fructibus alieus rei, debet necessario ipsa res esse fructifera ad hoc, ut ex ea possit solvi pensio. *Secunda est*, ut justo pretio census vendatur, & ematur cum justum prædium ex natura rei requiratur ad quamlibet venditionem, & emptiõnem. *Rota part. 4. tom. 2. dec. n. 34.* Justum autem pretium est, quod lege, vel consuetudine taxatum est, uti est in Imperio Romano quinque pro centum annuatim solvenda ex constitutione Caroli V. edita in Comitibus Augustanis anno 1548. *Tertia est*, ut percutente rei in totum, vel in partem, æqualiter pereat census. *Quarta est*, ut res censui subiecta non alienetur sine consensu censualistæ, ne vel minus secure, vel majori difficultate cogatur exigere pensionem annuam. Ut autem census sit licitus, & justus jure canonico, plures aliæ conditiones requiruntur, ut videre est in constitutione Martini V. *incip. Regimini*: edita 1423. & relata in *Extravagan. commun. c. 11. de emptiõne, & venditiõne*; & in constitutione Calixti III. in *cap. etiam Regimini* edita 1455. & relata prout in *dict. Extrav. comm. cap. 2. de emptiõne, & venditiõne*; & in constitutione Sancti Pii V. *incip. Cum onus apostolicæ servitutis*: edita 1569. quæ cum præ aliis conditionibus ad census requisitas diffusè exprimat, per distinctos §§. ad literam datur.

PIUS

(1) *Ley 15. tit. 15. lib. 5. Ibi:* Y los réditos que en adelante corriesen, se reduzcan y baxen á la dicha razon de treinta y tres mil y un tercio al millar, que se han de entender y practicar á tres por ciento; y que á este respecto y no mas se acensen y paguen en adelante, lo qual se guarde, sin embargo de lo dispuesto por las leyes referidas.

(2) *L. 16. ejusd. Ibi:* Que en todo el distrito y provincia de mi Corona de Aragon se observe la referida Pragmática Sancion de trece de Febreiro de mil setecientos y cinco sobre la minoracion de réditos de los censos redimibles, y al quitar, como en ella se previene; y para su mayor inteligencia y cumplimiento, declaro que la reduccion de cinco á tres por ciento se ha de entender en todos los censos consignativos, reales, personales y mixtos que estuvieren creados, ó se fundaren adelante, sin embargo:

(3) *Vid. verb. Scripturæ ubi latè.*
 (4) *Instru. in l. 14. tit. 15. lib. 5.* Estando dispuesto por la ley 3. tit. 15. lib. 5. de la Recopilacion, y auto acordado 21. tit. 9. lib. 3. que se registren los instrumentos de censos y tributos, rentas de bienes raíces, y gene-

PIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei, in nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam.

Cum onus apostolicæ servitutis obeuntes cognoverimus innumeris celebratos fuisse, & in dies celebrari censuum contractus, qui nedum continentur intra limites à nostris antecessoribus eisdem contractibus statutis, verum etiã, quod deterius est, contrariis omnino pactionibus, propterea ardentem avaritiæ stimulum, leugum etiã divinarum manifestum contemptum præferunt, non potuimus, animarum, prout tenemur, salutem consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfaciendes, tam gravi morbo lethiferoquæ veneno salutari antidoto non mederi.

§. I. Hac igitur nostra constitutione statuimus, censuum, seu annuum redditum creari, constituere nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili

habeatur, de sui natura fructifera, quæ nominatim certis finibus designata sit.

§. II. Rursum nisi vero in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac Notario & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius recepto integro justo pretio.

§. III. Solutiones, quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

§. IV. Conventiones directæ, vel indirecte obligantes ad casus fortuitos eum, qui aliàs ex natura contractus non tenetur, nullo modo valere volumus.

§. V. Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, quia volumus ipsam semper, & libere, ac sine solutione laudemii, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis vel rei, tam inter vivos, quàm in ultima voluntate alienari.

§. VI. Ubi autem vendenda sit, volumus dominium census aliis omnibus præferri, eique denuntiarum conditiones, quibus vendenda sit, & per mensem expectari.

retur, & eodem in tempore decretum fuisset, scripturas hypothecarias post earum extensionem intra sex, à die quo sint absolutæ, notari, dummodo in capite vulgo cabeza del Partido auctoritate publica essent signatæ: (1) intra mensemque, si huiusmodi naturæ actus in populis jurisdictionis effectum sortiretur: tamen est patens, erga istas

(1) Circ. 25. Novembr. 1775. Por resolución del Consejo, comunicada en 26. de Febrero de 1774. á las Chancillerías y Audiencias Reales, se les mandó dispusiesen que en todos los Pueblos de sus respectivos territorios se fijase: Edicto con el término de sesenta dias perentorios, para que dentro de él las personas que tuviesen censos á su favor ó Hypotecas, acudiesen á tomar razon de las escrituras en las Contadurías de Hypotecas de sus Partidos; en cuyo término no se excusasen éstas á tomar la citada razon, con el pretexto de haberse constituido el censo con anterioridad á la promulgacion de la Real Pragmática expedida en el asunto. De resultados de esta resolución se hicieron á el Consejo varios recursos por algunas Comunidades y particulares, manifestando la imposibilidad de poder presentar en tan corto tiempo las escrituras en las Contadurías de Hypotecas, y la dificultad de que éstas pudiesen evacuar en el mismo las tomas de razon; y en su vista se sirvió el Consejo prorogar por un año mas el referido término, para que dentro de él se tomasen la razon en las Contadurías de Hypotecas de las escrituras de censo, en la forma que se mandó en la citada orden de 26. de Febrero; á cuyo fin se expidieron las correspondientes en 1. de Julio del mismo año. Posterior á esto ha ocurrido á el Consejo el Cabildo de Curas y Beneficiados de la Iglesia Parroquial de San Miguel Arcangel de la Villa de Camarasa, en el Principado de Cataluña, exponiendo que en cumplimiento de las anteriores resoluciones habia presentado varias de sus escrituras en la Contaduría de Hypotecas, y estaba practicando eficaces diligencias para presentar las demás, las que por su antigüedad, multitud y dispersion, y hallarse en Protocolos de Escribanos Reales fuera de aquella Villa en bastante distancia, por no haber habido en ella Escribano con establecimiento fijo, le era imposible buscarlas, y sacarlas, no solo en el término prefinido, sino en año y medio mas; por cuyo motivo, y para que á pretexto de no haberse tomado la razon de estos instrumentos, no se embarazase el pago de las rentas de las pias fundaciones, ni se atrasase el sufragio de las Almas de los difuntos que no tenían otra dotacion que las mismas rentas, suplicaron á el Consejo se sirviese tomar en este punto la providencia que fuese de su mayor agrado. El Consejo enterado de esta instancia, y de otras que se han hecho á este Supremo Tribunal de la misma naturaleza; se ha servido prorogar por punto general por quatro años el término concedido anteriormente para la toma de razon de las escrituras antiguas en los oficios respectivos de Hypotecas. Y para que esta providencia tenga puntual y debido cumplimiento, se

lo participó á V. de orden del Consejo, comunicando á el mismo efecto las que correspondían á todos los Pueblos de su distrito; y en el interin me dará V. aviso de su recibo para pasarlo á la superior noticia del Consejo: Reg. Sñed. 10. Mart. 1778. Ya sabeis, que siguiendo el espíritu de la ley tercera, título quince, libro quinto de la Recopilacion y Auto acordado veinte y uno, título nueve, libro tercero, fui servido, á consulta del mi Consejo, expedir en treinta y uno de Enero de mil setecientos sesenta y ocho Real Pragmática Sancion, estableciendo oficio de Hypotecas en las cabezas de Partido en todo el Reyno, al cargo del Escribano de Ayuntamiento, para la toma de la razon de las escrituras de censos ó Hypotecas, con la instruccion que en ello se habia de guardar, para la mejor observancia de la citada ley, declarando en el capítulo octavo de la misma Real Pragmática: "Que por lo tocante á las escrituras otorgadas antes de su publicacion, se cumpla con la toma de razon al tiempo de usarse de las mismas escrituras, para perseguir las Hypotecas ó fincas gravadas; bien entendido, que sin preceder la circunstancia del registro, ningun Juez podria juzgar por tales instrumentos, ni harian fe para dicho efecto, aunque la hiciesen para otros fines diversos de la persecucion de las Hypotecas, ó verificacion del grâmen de las fincas, baxo las penas explicadas en ella." Despues de lo qual se hizo recurso al mi Consejo por los Patronos de la Obra Pia, y fundacion de escuela que para la enseñanza de niños hizo en la Villa de Villabelayo Don Juan Gutierrez de Velasco, Cura que fue de ella, sobre que estando debiendo á la misma obra pia los réditos de tres años de un censo redimible de seis mil reales de principal que le correspondia, impuesto por varios vecinos de la Villa del Quintanar de la Sierra, y solicitado ante la Justicia de ella execucion para su cobro, se habian opuesto dichos vecinos á pretexto de no estár tomada la razon de la escritura del citado censo en el oficio de Hypotecas de aquel Partido, conforme á la referida Real Pragmática; cuya falta habia sido motivada de no hallarse los expresados Patronos con noticia de ella, y que para evitar el gravísimo perjuicio que resultaria á dicha obra pia, y por consiguiente á la causa pública, cesando la educacion de la juventud en aquella Villa, pidieron se sirviese el mi Consejo mandar que el Contador de Hypotecas del Partido en que era comprendida la referida Villa del Quintanar, tomase razon de dicha escritura de censo, aunque fuese pasado el término asignado en la Real Pragmática; y enterado el mi Consejo de dicha instancia, y para que en adelante se excusasen recursos semejantes al referido, y se lograse que en

§. VII. Paçta continentia morosum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certos expensas, aut certa salariâ, seu expensas medio iuramento creditorum liquidandas, aut rem censui subiectam, sive aliquam ejus partem amittere, aut aliud jus ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam poenam cadere, ex toto irrita sint, & nulla.

§. VIII. Immo, & censum augeri, & novum creari super eadem, vel alia re in favorem ejusdem, aut per sonæ per eum suppositæ pro censibus temporis, vel præteritæ, vel futuri, omnino prohibemus.

§. IX. Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de jure, & ex natura contractus non spectarent.

§. X. Postremo census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte preempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui. Non obstantes longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præscriptione, non obstantibus aliquibus pactis directe talem facultatem auferen-

tibus, quibuscumque verbis aut clausulis concepta sint.

§. XI. Cum vero traditione pretii redditus extinguentur erit, volumus per bimestre ante id denuntiarum vel, cui pretium dandum erit, & post denuntiam, intra annum tamen, etiam ab invito pretium repeti posse, & ubi pretium nec volens intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum reddidit, volumus nihilominus quandoquidem redditum extingui posse, prævia tamen semper denuntia, de qua supra, & non obstantibus his, de quibus supra; idque observari mandamus etiamsi pluries, ac pluries denuntiatum fuisset, nec nunquam effectus secutus fuisset.

§. XII. Pacta etiam continentia pretium census extra casum prædictum, ab invito, aut ob poenam, aut ob aliam causam repeti posse, omnino prohibemus.

§. XIII. Contractusque sub alia forma posthac celebrandos foneratitios judicamus, & ita illis propterea non obstantibus quidquid vel expresse, vel tacite contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à Fisco volumus posse vindicari.

§. XIV. Hanc autem salutiferam sanctionem nequaquam evadentibus, sed qui ad illam non fuerint adhibiti, non habentur ad effectum.

nullam novitatem esse animadversam, resque in eodem statu circa tempus rationem reddendi permansisse dignoscitur; non sic in antiquis, siquidem, cum sufficeret notis facere ante præsentationem in judicio, postea quidem tempus varias prorogationes usque nunc admisit, cum declarationibus insertis.

en las Contadurías de Hypotecas hubiese una razon general de todos los censos y gravámenes para seguridad de los poseedores de bienes raíces, por auto de veinte y ocho de Enero del año pasado de mil setecientos setenta y quatro, acordó que las Chancillerías y Audiencias del Reyno dispusiesen que en todos los Pueblos de sus respectivos territorios se fijasen Edictos con el término de sesenta dias perentorios, para que dentro de él las personas que tuviesen censos á su favor ó Hypotecas, acudiesen á tomar razon de las escrituras en las Contadurías respectivas de sus Partidos; en cuyo término no se excusasen éstas á tomar la citada razon, con el pretexto de haberse constituido el censo con anterioridad á la promulgacion de la Real Pragmática. Con motivo de lo mandado por el mi Consejo en el referido auto de veinte y ocho de Enero de mil setecientos setenta y quatro, se me hizo cierta representacion por el Consejo de la General Inquisicion, en razon de lo que juzgaba conveniente á el registro de censos ó Hypotecas correspondientes á mi Real fisco, y por D. Joseph Vallestero Sabogal, Contador general de Hypotecas de Madrid y su Partido, se representó al mi Consejo sobre varios puntos relativos á la toma de razon, prevenido por la citada Real Pragmática de treinta y uno de Enero de mil setecientos sesenta y ocho; y posteriores resoluciones. Y visto todo lo referido por el mi Consejo, con los antecedentes del asunto, lo que al propio tiempo han representado diferentes Cuerpos y Comunidades, sobre que se tome la razon de dichas escrituras en las Capitales donde residen, y no se les precise á ejecutarlo en los correspondientes oficios de Hypotecas, destinados á este efecto en las cabezas de partido; y lo expuesto por mis tres Fiscales en consulta de veinte y siete de Septiembre del año próximo pasado; me hizo presente quanto tuvo por conveniente; y por mi Real resolucion á ella, que fue publicada en el mi Consejo, y mandada cumplir en nueve de Febrero próximo, conformándose con su parecer, y para que tenga el debido cumplimiento en todas sus partes, se acordó expedir esta mi Cédula: Por la qual declaro, que de las escrituras de Hypotecas que se dicen de donaciones pias, debe tomarse precisamente la razon de ellas en el Oficio y Contaduría de Hypotecas, establecida en las cabezas del Partido á donde respectivamente se hallen sitas las alhajas gravadas; y que en él se satisfagan los derechos correspondientes á costa de las mismas Hypotecas y donaciones pias; por no haber razon para lo contrario, ni debe tomarse ésta de valide. II. Que quando no hay escrituras, no tiene lugar el registro; y

así en esta parte quedan sujetas las cosas á la disposicion del derecho comun, porque no tiene que ver con la Pragmática de registro de Hypotecas que trata de escrituras, y no de acciones; y el acreedor censalista tiene derecho á hacer compeler á su deudor del censo, para que le reconozca oyendose á éste; y hasta que se otorgue el reconocimiento por escritura formal, no tiene lugar el registro. III. Que todos éstos registros, y toma de razon deben hacerse indistintamente, no en las Capitales donde se hallan los Cuerpos, Comunidades y acreedores respectivos, (como algunas solicitan) sino en los correspondientes oficios de Hypotecas, destinados á este efecto en las cabezas particulares del Partido donde están situadas las mismas Hypotecas; porque lo contrario produciria grandísima confusion, y perjuicios sucesivos. IV. Que mediante á que los Tribunales de Inquisicion tienen en sus respectivos distritos Comisarios y dependientes, que con seguridad pueden practicar oportuna y prontamente las diligencias en los oficios de Hypotecas, establecidos en sus Partidos, por lo que mire á los censos del fisco, siguiendo la regla general lo executen así, como de mi orden se le ha prevenido al mismo Consejo. V. Que los Pueblos pueden igualmente hacerlo por medio de las Justicias respectivas y sin dispendios, dando cuenta al mi Consejo; si en ellas experimentasen alguna morosidad, contravencion ó desorden. VI. Que los demás Cuerpos ó Comunidades Regulares tambien pueden y deben registrar sus escrituras Hypotecarias en la propia conformidad, por medio de las del mismo instituto, y respectivos Procuradores, residentes en el Partido donde deba tomarse la razon; por estár en su recinto las Hypotecas. VII. Y encargo á los muy Reverendos Arzobispos, Reverendos Obispos y demás Prelados de estos mis Reynos, que indistintamente precisen á los Coletores morosos á que sin dilacion acudan á evacuar la toma de razon y registro de las Hypotecas correspondientes á sus respectivas Colecciones en el oficio y Contaduría competente á las mismas Hypotecas, cuidando de que tenga efecto este particular. VIII. Para todo ello vengo en prorogar por tres años mas el término prefinido en la citada Real Pragmática de treinta y uno de Enero de mil setecientos sesenta y ocho, que han de correr y contarse desde el día de la fecha de esta mi Cédula. Y mando á los demás Jueces, Justicias de estos mis Reynos la vean y guarden y cumplan, y la hagan guardar, cumplir y executar en todo y por todo, sin la contravenir, ni permitir se contravena en manera alguna, que así es mi voluntad: 14.

dam in censu noviter creando, verum etiam in creato...

§. XV. Declarantur pretium semel censui constitutum...

§. XVI. Et licet legem ipsam ad contractus jam celebratos...

§. XVII. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam...

§. XVIII. Mandati, hortationis, derogationis, & declarationis...

§. XIX. Postremo in dotium assignandarum casu censuum...

§. XX. Denique, ut periculosi, que ex transportatione...

§. XXI. Constitutione nostra predicta tam in casu dotium...

§. XXII. Volumus autem, ut presentium exempla etiam...

§. I. Præidem enim per constitutionem nostram de censuum...

§. II. Deinde per dilectum filium Oclavium Spinolum...

§. III. Et an per nullitatem pactorum aliorum predictorum...

§. IV. Præterea an tam pro ipsis expensis, quam etiam...

§. V. Postremo an id, quod de pecunia numerata dicitur...

§. VI. Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

§. VII. Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

§. VIII. Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

§. IX. Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

§. X. Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

§. XI. Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

PIUS PAPA. V.

Ad futuram rei memoriam.

18 ERSI Apostolica Sedes magna adhibita industria operam det...

20 Hanc vero Sancti Pii V. constitutionem ob solam præsumptionem...

22 Hæc Auctoris doctrina nostris legibus roboratur, præcipue cum dispositum...

24 Attenta regia resolutione per quam præcipitur, census personales sub-qualitatibus...

(1) L. 10. tit. 15. lib. 5. Declaramus, que el proprio Motu sobre que los censos...

(2) Reg. Sched. 10. Jul. 1764. Sabed, que por los Diputados de los cinco gremios...

26 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

28 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

30 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

32 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

34 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

quia lata fuit ob pericula, & defectus, qui ibidem generati...

21 antequam usu recipiantur. Hæc ille, quia testibus Tamburino...

22 Census consignativus realis, sive perpetuus, & irreducibilis...

23 Census realis, de quo supra num. 8. licitus est, & immunitis...

24 De jure autem canonico, tam census perpetuus, & irreducibilis...

25 Census perpetui creati ad formam Bullæ Piæ connumerantur...

26 Hæc Auctoris doctrina nostris legibus roboratur, præcipue cum dispositum...

27 Attenta regia resolutione per quam præcipitur, census personales...

(1) L. 10. tit. 15. lib. 5. Declaramus, que el proprio Motu sobre que los censos...

(2) Reg. Sched. 10. Jul. 1764. Sabed, que por los Diputados de los cinco gremios...

28 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

30 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

32 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

34 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

36 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

38 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

40 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

42 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

secus vero si sint ad modicum tempus, & habetur etiam ex Rota...

21 antequam usu recipiantur. Hæc ille, quia testibus Tamburino...

22 Census consignativus realis, sive perpetuus, & irreducibilis...

23 Census realis, de quo supra num. 8. licitus est, & immunitis...

24 De jure autem canonico, tam census perpetuus, & irreducibilis...

25 Census perpetui creati ad formam Bullæ Piæ connumerantur...

26 Hæc Auctoris doctrina nostris legibus roboratur, præcipue cum dispositum...

27 Attenta regia resolutione per quam præcipitur, census personales...

(1) L. 10. tit. 15. lib. 5. Declaramus, que el proprio Motu sobre que los censos...

(2) Reg. Sched. 10. Jul. 1764. Sabed, que por los Diputados de los cinco gremios...

28 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

30 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

32 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

34 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

36 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

38 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

40 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

42 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

PIUS PAPA. V.

Ad futuram rei memoriam.

18 ERSI Apostolica Sedes magna adhibita industria operam det...

20 Hanc vero Sancti Pii V. constitutionem ob solam præsumptionem...

22 Hæc Auctoris doctrina nostris legibus roboratur, præcipue cum dispositum...

24 Attenta regia resolutione per quam præcipitur, census personales...

(1) L. 10. tit. 15. lib. 5. Declaramus, que el proprio Motu sobre que los censos...

(2) Reg. Sched. 10. Jul. 1764. Sabed, que por los Diputados de los cinco gremios...

42 Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes...

supplere, quæ ab Auctore omisa sunt, longum esset, limitesque præfixos excederet. Vide, si lubet, qui de utroque hoc censu paucis, sed dilucide agit, Aulius in libro singulari de Censibus. &c.

CESSIONES.

- 1 Cessiones commodi exigendi fructus beneficiorum prohibentur sub excommunicationis pena, & annullantur à Bene. XIV. tom. 1. const. 29. incip. Univers. §. 2.
2 Cessiones commodi exigendi pensiones, factæ intra sex menses à die captæ possessionis beneficii, annullantur; idem constit. 30. incip. In sublimi §. 4.
3 Quoad cessionem honorum, vide verb. Restitutio, art. 1. à num. 49. ad 59. & verb. Solutio à n. 3. ad 6.

CHARACTER SACRAMENTALIS.

Vide verb. Sacramentum à num. 33. ad 41.

CHARITAS.

Vide verb. Virtus à num. 34. ad 87.

CHARITATIVUM SUBSIDIUM.

Vide verb. Subsidium Charitativum.

CHIROMANTIA.

Vide verb. Superstitio num. 20.

CHOREÆ.

- 1 *** Choreæ publicæ festis diebus prohibentur à Benedict. XIV. tom. 1. constit. 60. incip. Nihil profecto §. 4. in qua constituitur, multa ad rem merito observanda traduntur.
2 Choreæ extrema die Bacchanalium ultra mediam noctem produci vetatur in tota ecclesiastica ditione ab eodem Pontifice, tom. 2. const. 45. incip. Inter cetera: & utinam ubique hoc observaretur.
3 * Choreæ quamvis ex sui natura sint licitæ, vix tamen in actu, quomodo non fiunt, permitti possunt, cum plerumque sint peccandi occasio. Idem Instit. eccl. 76. §. 5.
4 Choreæ vero à Clericis non sine peccato gravi agi posse, Theologi plerique asserunt, ibid. §. 7. Quin & prohiberi possunt ab Episcopis Clerici omnes, ne choreas ducant, ne in illis ludant instrumentis, quin nec permittant eas fieri in suis ædibus ecclesiasticis, canonicalibus, seu etiam beneficialibus deputatis pro domicilio beneficiati, etiamsi illæ fierent nomine consanguineorum ibidem cohabitantium; quæ verba sunt decreti Sacræ Congregationis, relati in citat. Institution. 76. §. 8. *
5 Alia ad rem, vide verb. Clericus art. 4. num. 13. & verb. Luxuria num. 88. Videtis S. Caroli Borromæi Opusculum de Choreis &c. Romæ apud Palearium. ***

CHOREPISCOPI.

Vide verb. Episcopus art. 1. num. 36. ad 41.

CHRISMA.

- * CHRISMA benedicti nequit, nisi ab Episcopo; Benedict. XIV. tom. 1. constit. 17. incip. Etsi §. 4. Chrisma pro ecclesiis græcis recipi debet ab Episcopo Catholico, & quidem ab Ordinario; idem ibid. Quamvis autem chrismatum consecratio sit unum ex præcipuis muneribus Ordinis episcopalis, fertur tamen aliquos simplices Sacerdotes accepisse à Pontifice facultatem illud consecrandi, ut testatur Wadingus Annal. Minor. tom. 9. ad ann. 1400. de Eugenio IV. qui Fabiano de Bachia Ordin. Minor. ad Indos proficiscens facultatem dedit non solum chrismate consignandi fideles, sed etiam ipsum chrisma consecrandi; & de aliis Mabillonius tom. 1. part. 2. Musæ Italici, ex Epistola Joannis Diaconi ad Senarium, num. 8. part. 73. At vero insuetum esse, hac prærogativa, episcopalis ordinis propria, inferiorem Presbyterum insignire, erudite suo more tradit Benedictus XIV. de synodo diœcesana lib. 9. cap. 8. n. 3.
Ex Can. Si quis de alio, de consecr. dist. 4. Colligitur vetitum esse Parochis aliud chrisma, quam ab Episcopo suo consecratum adhibere; Instit. eccl. 81. §. 2. Idque omni quacumque exemptione exclusa, ut ex Passerino, ibid.
Cum novum benedicitur, vetus comburendum est, nec licet absque necessitate veteri chrismate uti ad extremam unctionem, cum novum haberi potest, ut ex Can. 122. dist. 4. de consecr. colligunt Doctores, ibidem §. 4.
Licitum est oleo consecrato admiscere aliquod olei non consecrati, quod attamen sit in minori quantitate quam consecratum; sed nec fas, nec ratio permittit, ut vetus oleum, cum potest novum haberi, ea admixtione perpetuetur; ibid. §. 4.
Cum fontes die Sabbati Sancti à Parochis benediciuntur præstare novo chrismate ab Episcopo feria V. in Cena Domini ejus anni benedicti ritum peragere; ibid. §. 5.
Ex jure communi Can. Omni tempore, distinct. 4. de consecr. non licet deferre sacra Olea nisi Subdiaconis, vel Diaconis, vel Sacerdotibus, ibid. §. 5.
Alia ad rem vide infra verb. Confirmatio, & verb. 10. Extrema Unctio. *

CHRISTUS.

MIRACULA quædam à Christo patrata, vide verb. Magi, verb. Hæmorrhœisa, verb. Malcus, verb. Samaritana, verb. Filius Viduæ Naim.
De clavus, quibus Christus cruci affixus est, vide verb. Clavus; tum de loco crucifixionis vide verb. Calvarius.
De verbis à Christo in cruce ad Latronem prolatis, vide verb. Latrones.

CIRCUMCISIO.

SUMMARIUM.

- 1 CIRCUMCISIO fuit verum, & proprie dictum Sacramentum delictum culpæ originalis, & collativum gratiæ ex opere operato, ad num. 2.
2 CIRCUMCISIO non solum fuit Sacramentum legis scriptæ, sed etiam legis naturæ.

- 4 Immo Circumcisio in lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo, quod erat in lege naturæ, sed idem magis determinatum.
5 In lege naturæ ante circumcissionem fuit à Deo institutum Sacramentum aliquod pro justificatione parvulorum.
6 Circumcisio quamvis fuerit data 400. circiter annis ante legem scriptam, & jam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahæ familia descendentibus; illi tamen, qui non erant ex genere Abrahæ poterant ante legem scriptam circumcidi; sed non tenebantur.
7 Pro feminis, etiam post institutum Circumcisionem, remansit, & perseveravit Sacramentum legis naturæ.
8 Quare Circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, & non pro feminis.
9 Cur Circumcisio fiat in membro genitali.
10 Circumcisio, & Baptismus in multis differunt, & in multis conveniunt inter se.
11 Affertur prima, secunda, tertia, & quarta differentia. Adducitur prima, secunda, & tertia conventio, ad n. 17.
12 Affertur, & solvitur objectio ex auctoritatibus Apostoli, quod Circumcisio non deleverit culpam originalem, nec contulerit gratiam ex opere operato.
13 Adducitur, & solvitur instantia ex aliis auctoritatibus ipsius Apostoli.
14 Affertur, & solvitur objectio adducta ex Concilio Florentino, & Tridentino.
15 Circumcisio, & Sacramentum legis naturæ imprimantur characterem.

CIRCUMCISIO præcepta à Deo Abrahæ Genes. 57. deinde post 400. circiter annos in lege scripta firmata, fuit verum, & proprie dictum sacramentum culpæ originalis, & collativum gratiæ ex opere operato. Sic Scotus in 4. dist. 1. quest. 6. quem sequuntur passim Sco-tista, & plurimi alii, & hanc sententiam prius docuerunt plures SS. Patres, & præsertim S. Augustinus lib. 1. contra Petilianum cap. 72. ibi: Corie antiquus populus Dei circumcissionem pro Baptismo habebat; & idem tradit lib. 3. contra Julian. c. 18. lib. 2. de gratiâ, & peccato originali cap. 30. lib. 16. de civitate Dei cap. 27. lib. 4. de baptismo cap. 24. lib. 2. de nuptiis, & concupis. cap. 11. & alii frequentes; S. Gregor. lib. 4. moral. cap. 2. ibi: Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud Veteres... mysterium circumcissionis, & sic etiam S. Bonaventura, Alensis, Bernardus, Prosper, Fulgentius, Hugo, Beda, ac alii, & colligitur ex Gen. 17. ibi: Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit; delebitur anima illa de populo suo, & ex cap. Majores 3. §. Cautè, de baptismo: ibi: Originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium; & damnationis periculum evitabatur.
Si auctor binas tantum legisset Augustini Calmet dissertationes, quarum altera orig. & antiquit. altera de effectibus circumcissionis est: non ea scripsisset, quæ circumcissionem respiciunt. Brevitatis ergo solam dissertationem secundo loco memoratæ conclusionem scribo. "Quamvis autem vulgo Scholastici, & Commentatores in Augustini, & Gregorii Magni sententiam concedentes autumaverint, originale crimen piaculo circumcissionis deleri; alia tamen sedit pluribus aliis Theologorum opinio, raris cum Græcis & Latinis vestustissimis patribus nihil in circumcissione agnoscentium, quam merum aliquod signum, nullam habens remittendi criminis efficacitatem. Id sibi disertissime asserendum suscepit Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Sacram. in gener. cap. 16. 17. Sabout in cap. 4. Rom. Stapletonus Antidot. Apost. contra Hæret. in Epist. Rom. Sylvius in D. Thom. 3. part. quest. 70. art. 4. S. Th. 3. part. & in Rom. 4. & in 2. part. quest. 62. part. 6. alique plures ejus interpretes, docentes originale crimen circumcissione non nisi ex obliquo, & ex consequenti remitti: quod enim deleteretur, in causa fuisset fidem, atque meritum illius, qui se circumcissione

institutum traderet: quorum sane sententia æquior nobis probatur." &c.

Quod circumcisio nedum fuerit delictiva culpæ originalis, sed etiam collativa gratiæ ex opere operato, necessario sequitur; nam juxta Concilium Trident. sess. 6. cap. 7. non remittitur peccatum sine infusione gratiæ, cum de facto non detur status medius inter filium regni, & filium gehennæ; adeoque concessio quod circumcisio deleverit culpam originalem, necessario sequitur quod gratiam contulerit, cum de potentia ordinaria non aliter culpa originalis deleri possit, quam per gratiæ collationem, ut omnes concedunt, teste Mastro in 4. disp. 1. art. 3. num. 74. Et quidem ex opere operato, quia illam non contulit ex opere operantis ipsius suscipientis, id est; parvuli circumcisi, utpote meriti personalis incapax, nec ex opere operantis ipsius Ministri, id est, circumcidentis, quia poterat conferri à perverso, & malo Ministro, ac etiam ab infideli, & adhuc valida fuisset, si facere intendisset quod facere intendebat vera fidelium ecclesia, ut recte tradit S. Augustinus lib. 1. contra Cresconium cap. 31. & Epistola 103. dicens circumcissionem à Samaritano collatam fuisse validam non minus, quam nunc sit Baptismus collatus ab hæretico, adeoque, si gratiam non contulit ex opere operantis, necessario sequitur eam contulisse ex opere operato, cum non detur alius modus in productione gratiæ, nisi ut conferatur intuitu meriti suscipientis, vel ministrantis, quod dicitur conferri ex opere operantis; aut virtute ipsius sacramenti, quod dicitur conferri ex opere operato, nam juxta verum, & proprium loquendi modum, per opus operatum non intelligitur passio Christi peracta, sed sacramentum ipsum quatenus constitutum, ex pacto, & promissione Dei, ut notat Mastroius l. c. n. 78. circa medium.

CIRCUMCISIO non solum fuit, ut supra, sacramentum legis scriptæ, sed etiam legis naturæ, cum fuerit data patribus 400. circiter annis ante legem Moysis, unde christus Joan. 7. dicit: Moyses dedit vobis circumcissionem, non quia ex Moysè est, sed ex patribus. Immo circumcisio in lege scripta non fuit aliud sacramentum ab eo, quod erat in lege naturæ, sed idem magis determinatum in lege scripta, quam fuerit antea in lege naturæ, cum non fuerit nisi determinatio quadam illius communis remedi pro populo Hebræo, & protestatio ejusdem Fidei peculiari ritu facta, sicque proprie non fuerit Sacramentum legis Moysis, nec vim habuerit justificandi ex vi ipsius legis Moysis, seu scriptæ, sed quatenus remedium legis naturæ, ut recte docet Mastroius loc. cit. num. 72. 83. & 86. ex Scoto in 4. dist. 1. quest. 6. §. Hic supponendum. Jam enim in lege naturæ ante circumcissionem fuit à Deo institutum pro justificatione parvulorum Sacramentum aliquod consistens in signo exteriori protestativo fidei in Christum venturum, sive interim illud esset oratio, sive benedictio, sive oblatio, sive sacrificium, dummodo sive explicite, sive implicite protestationem dictæ fidei significaret, ut expresse docet S. Augustinus lib. 5. contra Julianum cap. 21. dicens; Non ideo tamen credendum est, & ante datam circumcissionem famulos Dei (quandoquidem illis inerat mediatoris fides in carne venturi) nullo sacramento ejus opulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa scriptura nos latere voluerit, ubi, ut vides, non utitur S. Doctor nomine Remedi, sed sacramenti, & sic etiam tenent S. Gregorius lib. 4. Moral. cap. 3. S. Bernardus Epist. 77. Beda in Lucam cap. 8. Scotus in 4. dist. 1. quest. 7. Sco-tista passim, ac alii, & teste Mastro loc. cit. art. 1. num. 45. hæc est communis, & constans omnium Theol. sententia. Hæc ratio est, quia Deus, qui neminem vult perire, in omni statu providit hominum salutem instituendo remedium, ac sacramentum culpæ originalis delictivum. Unde in cap. Majores 3. de baptismo dicitur: Abiit, ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsi misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem. Et quamvis non constet quale fuerit illud remedium, nec à Deo fuerit determinatum in specie; fuit tamen determinatum in genere, & quantum sufficit ad

rationem sacramenti, in quantum voluit, ut esset actus externus fidei de Christo mediatore venturo, quocumque modo fieret, sive oratione, sive benedictione, sive oblatione, sive sacrificio &c. hujusmodi, ut patet de Sacramento Ordinis, quod non fuit à Christo institutum in certa determinata materia & forma, sed tantum in genere sub ratione signi expressivis potestatis, quæ per ordinem traditur, relinquendo ecclesiæ facultatem ipsas in specie determinandi.

6. Circumcisio, quamvis fuerit data 400. circiter annis ante legem scriptam, & jam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahæ familia descendentibus, ut patet Genes. 17. illi tamen, qui non erant ex genere Abrahæ, poterant ante legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur, cum circumcisio proprie loquendo fuerit cæremonia legis mosaicæ, & solum in ipsa cæperit obligare etiam illos masculos, qui non erant de genere Abrahæ; Levitic. 12. Joan. 7. Pro feminis autem etiam post institutam circumcissionem remansit, & perseveravit remedium, seu sacramentum legis naturæ; Genes. 17. & 34. & offerrebantur in templo die 14. post earum nativitatem, ibique nomen imponebatur; Lev. 12. Gloss. in cap. Majores 3. de Baptismo verb. Feminæ, Hostiens. n. 9. verb. Quam Feminæ. Fagn. ibid. n. 44. & alii passim.

8. Quare autem circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, & non pro feminis? Tostatus in Genes. c. 17. vers. Quare: dicit irrisorium esse istam questionem; posito enim, quod circumcisio fieri debeat, impossibile est eam fieri in femina, cum non habeat, in quo fiat; superfluum ergo est quære quare in viro, & non in femina fit circumcisio. Unde omissis variorum placitis, placet hic solum referre quod ex S. Thoma in 3. part. q. 70. art. 2. ad 4. tenet Fagnan. loc. cit. num. 45. videlicet, quia circumcisio instituta fuit, ut signum fidei Abrahæ, qui credidit se Patrem futurum Christi sibi repromissi, & ideo convenienter solis maribus competeat. Peccatum etiam originale, dicit ipse, contra quod specialiter circumcisio ordinabatur, à parte trahitur, non à matre. Hinc circumcisio fit in membro genitali, quo generatur, & transfunditur peccatum originale, quod ipsa circumcisio curatur, ut inter alios hanc adducit rationem Cornelius à Lapide in Genes. cap. 17. vers. 11.

10. Circumcisio, & Baptismus in multis differunt, & in multis conveniunt inter se. Differunt primo, quia Baptismus est generalior circumcisio, cap. Majores 3. de Baptismo, nam hodie ex necessitate mediæ, tam masculi, quam feminæ baptizari debent, cum Christus expresse, & generaliter omnes jusculumque ætatis, & sexus includens dixerit Joan. 3. num. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. At vero circumcisio in veteri testamento ad feminas non pertinebat; Genes. 17. & 34. & patet ex dictis supr. num. 27.

12. Secundo differunt, quia multo plus confert nunc Baptismus christianis, quam circumcisio olim Judæis, textu expresso in cap. Majores 3. §. Cautè, de Baptismo, ibi: Cautè tamen notandum est quantum plus Baptismus hodie confert christianis, quam quondam Judæis circumcisio contulisset... quoniam etsi originalis culpa remittebatur per circumcissionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum Calorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus oblatum; sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum Calorum etiam pervenitur, cujus janam Christi Sanguis fidelibus suis misericorditer reseravit.

13. Tertio differunt, quia Baptismus confert augmentum gratiæ, seu gratiam secundam, ubi baptizatus habet jam primam. Non sic autem circumcisio, ut recte docet Scotus in 4. dist. 1. quest. 6. exemplo Abrahæ, qui jam ab originali mundatus, & justificatus per remedium legis naturæ, seu per suam veram fidem, non fuit amplius justificatus ex circumcissione, nequidem justificatione secunda, seu augmento gratiæ, ut colligitur ex Epistola ad Romanos cap. 4. ibi: Reputata est Abrahæ fides ad justificandam; quomodo ergo reputata est à circumcissione;

an in præputio? Non in circumcissione, sed in præputio. Quarto differunt, quia Baptismus, non modo est generalior, & efficacior, quam circumcisio, ut supra in prima, & secunda differentia, sed etiam significatior, ut in cap. Debitum 5. de bigamis, & decentior, ut per se patet, ac facilius, quia in baptismo non effunditur sanguis, sicut in circumcissione, ubi tertia die gravissimus vulnerum dolor est, ut expresse dicitur Genes. cap. 34. num. 25. & sic notat Hostiens in cit. cap. Majores 3. de Baptismo num. 9. in verb. Cum generaliter: Joann. Andreas ibid. num. 5. Fagnanus ibid. num. 50. & alii.

Conveniunt autem primo inter se Baptismus, & circumcisio, quia sicut olim circumcisio tam adultis, quam parvulis ex præcepto Domini conferebatur, textu expresso in cit. cap. Majores ibi: Cum ergo circumcisio tam adultis, quam parvulis ex præcepto Domini conferretur, ita etiam nunc Baptismus tam adultis, quam parvulis, est conferendus, textu expresso in cit. cap. Majores, ibi: Ne Baptismus, qui successit loco ipsius... minoris videtur effectus, tam adultis, quam parvulis est conferendus, & concordat Concil. Trid. sess. 5. In decreto de peccato originali cap. 4. & sess. 7. de Baptismo can. 12. §. 14.

Conveniunt secundo, quia sicuti sine circumcissione tunc nullus salvari poterat, ita nunc nemo salvari potest sine baptismo, textu expresso in cit. cap. Majores, ibi: sicut enim sine distinctione qualibet mosaica lex clamabat, anima, cujus præputio caro circumcisio non fuerit, peribit de populo suo, ita nunc indistincte vox insonat evangelica: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Dei.

Conveniunt tertio, quia sicuti in veteri Testamento per circumcissionem, quæ vicem Baptismi supplebat, remittebatur originale peccatum; cap. Quod autem 4. & cap. Ex quo 5. de consecrat. dist. 4. & cap. Majores 3. §. Cautè, de baptismo, ita in novo Testamento originalis culpa remittitur per Baptismus; cit. cap. Majores §. Cautè, & Concil. Trid. sess. 5. in decreto de peccato originali can. ultimo ibi: Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, qui in baptismo confectur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari; anathema sit.

Nec valet objicere contra istam ultimam convenientiam, & principalem conclusionem, sub num. 1. positam, quod Apostolus 1. ad Corin. cap. 7. num. 19. dicit absolute: Circumcisio nihil est: ad Galatas cap. 5. num. 6. cap. 6. num. 15. Neque circumcisio aliquid valet, & consimiliter frequenter alibi, adeoque circumcisio non debet culpam originalem, nec conferebat gratiam ex opere operato, ut facit Baptismus. Non valet, inquam, quia Apostolus vult ibi circumcissionem nihil esse, nihil valere homini christiano, quia licet valeret in lege mosaica, non sic tamen amplius in lege evangelica, in qua est penitus abrogata, ut patet ex ipsismet verbis Apostoli loc. cit. ibi: Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet. Quod si præterdatur, Apostolum alibi insinuare circumcissionem etiam in lege mosaica nihil valuisse; Respondetur, Apostolum velle tantum insinuare, quod circumcisio nihil valuerit, seu non habuerit vim justificandi in lege mosaica, quia ex lege illa habuit tantum vim consignandi Dei populum, ipsumque ab aliis populis discernendi. Vim autem justificandi habuit, quatenus determinatum legis naturæ remedium, juxta dicta supra n. 14.

Et si instetur, quod Apostolus pluribus in locis negare videtur universaliter antiquæ legis sacramentis vim justificandi, ut ad Romanos 3. Ex operibus legis non justificatur omnis caro coram illo; & ad Galatas 5. In lege nemo justificatur apud Deum, ubi sub nomine legis intelligit omnia antiquæ legis sacramenta, quæ in ead. Epist. ad Galatas cap. 4. vocat infirma, & regna elementa, & ad Corin. 2. dicuntur umbra futurorum: Respondetur statim, quod Apostolus in dictis locis loquitur solum de lege mosaica, & de sacramentis improprie dictis, quæ in ipsa præter circumcissionem vigeant,

ut oblationes hostiarum, aspersiones sanguinis hircorum, & vitulorum, purgationes ab immunditiis legalibus per aquam expiationis, consecrationes Pontificum, Sacerdotum, & Levitarum, esus Agni Paschalis, & hujusmodi, prout notat Scotus num. 4. dist. 1. quest. 6. l. 3. quæ utique vim justificandi non habebant ex se, nec conferebant gratiam ex opere operato, sed solum ex opere operantis, quatenus pro tempore dictæ legis fiebant in charitate, & ex obedientia Dei sic præcipientis. Non autem loquitur ibi Apostolus de communi remedio, seu sacramento legis naturæ, nec de ipsa circumcissione, in quantum erat determinatio quædam illius communis remediæ pro populo hebræo, ut patet ex dictis supra n. 3. 4. 5. Et sic explicandi sunt patres apparenter nostræ conclusioni contrarii, cum fundamenta suarum assertionum potissimum desumant ex adductis aliisque similibus Apostoli auctoritatibus.

Nec etiam valet objicere Concilium Florent. sess. ult. in decreto fidei ad Armenos, ubi sic habet: Novæ legis sacramenta multum differunt à sacramentis antiquæ legis. Hæc enim non causant gratiam, sed solum per passionem Christi dantiam figurant. Nostra vero Sacramenta, & continent gratiam, & digne suscipientibus eam conferunt; & Concilium Tricentium sess. 7. Canon. 2. ubi sic definitur: Si quis dixerit novæ legis sacramenta à sacramentis antiquæ non differre, nisi quia sunt cæremonia aliæ, & alii ritus externi, anathema sit; adeoque sacramenta veteris legis non conferebant gratiam ex opere operato, ut sacramenta novæ legis. Non valet, inquam, quia Concilium Florentinum loquitur solum de supradictis sacramentis veteris legis improprie dictis, non autem de remedio, seu sacramento legis naturæ, nec de ipsa circumcissione, quæ 400. circiter annis ante legem scriptam fuit instituta, & sic proprie non fuit sacramentum legis scriptæ, sed potius legis naturæ in sensu explicato supra num. 4. Non enim præsumendum est condemnatos esse in dicto Concilio Augustinum, Gregorium, Innocentium III. aliosque Sanctos Patres sub num. 1. allegatos expressissime docentes, id præstitisse Hebræis circumcissionem, quod præstat christianis Baptismus. Et sic fere eodem modo responderi posset ad canonem Concilii Tridentini. At etiam stante nostra conclusione, quod circumcisio, & remedium, seu sacramentum legis naturæ deleverit originale peccatum, & contulerit gratiam ex opere operato, ut facit nunc Baptismus, hæc in multis differunt à sacramentis novæ legis, ut patet ex differentiis adductis supra num. 11. ad 14. sic nihil ponitur contra definitionem Concilii Tridentini.

Circumcisio, & remedium, seu sacramentum legis naturæ imprimant characterem: Sic Scotus in 4. dist. 6. quest. 9. in solutione primæ, & Scotistæ passim, ac alii contra plurimos alios. Et ratio, quod circumcisio fuit verum, & proprie dictum sacramentum delectivum culpæ originalis, & collativum gratiæ ex opere operato, ut patet ex dictis supra num. 1. & 2. eratque janua salutis, ac distinguebat familiam Dei, & Messias à circumcisis, sive explicite, sive implicite crediti venturi, sicut nunc Baptismus: circumcisio enim non tantum instituta fuit ad remittendum originale peccatum, sed etiam ad consignandum Dei populum, illumque distinguendum à cæteris nationibus; adeoque sicuti Baptismus his de causis characterem imprimit, ita à pari dicendum est, quod characterem impresserit etiam circumcisio, eum utrobique quantum ad hoc par sit ratio: Quod idem per eandem rationem dicendum est de sacramento legis naturæ delectivo culpæ originalis, ac collativo gratiæ ex opere operato, quod sacramentum perseveraverit etiam in lege scripta pro feminis, ut patet ex dictis supr. n. 7. quia alias feminæ non fuissent æquiparatae masculis in donis supernaturalibus, si character fuisset impressus in masculis per circumcissionem, & non in feminis per dictum legis naturæ sacramentum pro ipsis adhuc perseverans in lege scripta.

Quæ hic tradit Auctor de effectu, & efficacia circumcissionis, eam nempe peccato originis extinguendo fuisse institutam, gratiamque ex opere operato contulis-

sa, non omnibus certe placet Theologis, sacramentumque Scripturarum Interpretibus. Solis novæ legis sacramentis privilegium competere conferendi gratiam ex opere operato, omnes fere Theologi merito sentiunt, cum ad Apostolum Galat. 4. vers. 3. veteris legis sacramenta, infirma & regna elementa vocentur. Neque irrefragabile putamus, circumcissionem peccatum originale delevisse. Eam fuisse veluti insigne quod cæteris gentibus populus distingueretur, tradunt omnes Patres tam Græci quam Latini ante S. Augustinum, nulla de remissionis originalis criminis facta mentione. Gregem Israeliticum, inquit S. Hieronymus l. 1. in Ep. ad Galat. quodam circumcissionis cæremonio denotavit, ut viventes inter Egyptios, inter Assyrios, Babylonios, atque Caldeos hoc signaculo distinguerentur, tom. 7. Operum noviss. edit. col. 424.

CIRCUMSTANTIÆ PECCATORUM.

Vide verb. Penitentia sacramentum art. 4. n. 100. ad 124.

CIVITAS, CIVILITAS, CIVIS.

SUMMARIUM.

- 1 Civitas multimodè accipitur, & in quo differat ab Urbe, ad num. 8.
- 9 Oppidum, castrum, villa, villæus, quid sint, ad n. 13.
- 14 Villa civitates vocantur, & viceversa, ad n. 15.
- 16 An ad essentialitatem civilitatis requiratur Seder Episcopalis, ad num. 19.
- 20 Quæ pœna puniatur civitas occidens vel ejiciens suum Episcopum, ad num. 31.
- 32 Et quæ, si Cardinalem quocumque modo ledat.
- 33 Nec non si conspiret contra Summum Pontificem, vel labatur in heresim, ad n. 34.
- 35 Condemnatio civitatis ad aratrum quos pariat effectus, ad n. 36.
- 37 An civitas post patratum facinus in personam Episcopi, vel Cardinalis remaneat adhuc civitas quoad privilegia secularia, nec non privetur diocesi, & quousque duret pœna eidem inflata, ad n. 41.
- 42 Quot quibusque modis civilitas acquiratur, & amittatur, ad num. 64.
- 65 Civitas privilegiatior quoad omnes effectus à quo concedatur, ad n. 68.
- 69 Varia afferuntur sententia de cive Originario & domiciliario, totaque explanatur circa hanc materiam disciplina civilis atque canonica, ad n. 89.
- 90 An civis ex privilegio admittatur ad Beneficium sive legatum soli civibus conferendum, ad n. 107.
- 108 Subnectuntur Additiones ex aliena manu, ad n. 126.

Civitas aliquando sumitur pro populo, aliquando pro situ civitatis, seu pro loco moenibus cincto, vel denique pro coadunatione hominum, ut tradunt Bald. consil. 327. Prius enim num. 10. in fine leg. 1. Bartol. consil. 196. Civitati Camerinae num. 6. leg. 1. Frances de ecclesiis Cathedralibus cap. 4. num. 33. Magnum Lexicon Juridicum Calvin. verb. Civitas, Beyerlinch. in Theatro vitæ humane verb. Civitas, & alii.

Proprie tamen civitas sumitur pro habitatoribus, & incolis, vel pro ipsa societate civium, aut jure civitatis, ac civium, vel pro constitutione, & ordine populi, ac civium, sic Magnum Lexicon Calvin. verb. Civitas; Civitas enim dicitur civium unitas, Glossa in cap. Si Civitas 17. de sentent. excomm. in 6. Fagn. in cap. 1. n. 20. de privileg. Unde Cicero de somnio Scipionis ait: Nihil est quod in terris Deo fiat acceptius, quam concilia, carisque hominum jure sociari, quæ civitates appellantur. Quare civitatem multitudinem hominum societatis vinculis adunatam, muris cinctam, Episcopum habentem, à Veteribus sic appellatam definivit cum plu-